

4. ZAŁOŻENIA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO W DOLINIE ODRY

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego w dniu 15 grudnia 2000 r. uchwałą nr XXVIII/511/2000, nakreśla tło oraz wskazuje zasadnicze kierunki rozwoju Dolnego Śląska.

Strategia regionu obejmuje trzy poziomy działań:

1. Inspiracji, koordynacji i wspomagania tych przedsięwzięć gmin, powiatów i organizacji regionalnych, które przyczyniają się do rozwoju lokalnego i ponadlokalnego;
2. działania będące w bezpośredniej sferze odpowiedzialności samorządu wojewódzkiego, w tym współpraca z sąsiednimi regionami;
3. starania o udział państwa i instytucji europejskich w realizacji celów i zadań priorytetowych dla rozwoju Dolnego Śląska oraz o kształt regulacji prawnych sprzyjających rozwojowi regionu.

W Strategii rozwoju województwa Dolnośląskiego zawarto:

- **syntetyczny obraz** geografii, historii, gospodarki i zasobów ludzkich Dolnego Śląska oraz przestrzennych uwarunkowań rozwoju
- **charakterystykę makrotrendów**, które mogą stanowić wyzwania dla rozwoju Dolnego Śląska – szanse lub zagrożenia w zależności od reakcji
- **deklarację misji** Dolnego Śląska, której istota sprowadza się do wykorzystania walorów położenia i zasobów ludzkich w interesie Dolnego Śląska, Polski i Europy
- **przedstawienie celów strategicznych**, których istotą jest sięgnięcie do tradycji jako podstawy do zbudowania otwartej na nowoczesność społeczności obywatelskiej
- **prezentację domen**, w których realizowane będą cele strategiczne
- regionalną matrycę działań, która poszczególnym dziedzinom aktywności przypisuje przedsięwzięcia sprzyjające osiągnięciu celów strategicznych
- **opis priorytetów gospodarczych**
- **opis priorytetowych projektów z zakresu infrastruktury**, których realizacja warunkuje wypełnienie misji regionu i zdecydowanie przerasta możliwości samego Dolnego Śląska
- **omówienie ram realizacyjnych strategii**, które umożliwią jej uszczegółowienie, monitorowanie i korygowanie oraz pozyskiwanie środków na jej realizację

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego umieszcza przywrócenie rzece Odrze roli regionotwórczej w zgodzie z Programem dla Odry 2006 wśród pięciu *strategicznych projektów priorytetowych*, których realizacja warunkuje wypełnienie misji regionu.

Na Dolnym Śląsku dają się w naturalny sposób wyodrębnić trzy zasadnicze pasma, dość wyraźnie różniące się między sobą ukształtowaniem terenu, środowiskiem przyrodniczymi, zagospodarowaniem przestrzennym, dostępnością komunikacyjną i warunkami do prowadzenia aktywności gospodarczej. Są to pasma aktywności gospodarczej: **pasmo północne**, które obejmuje tereny na prawym brzegu Odry, **pasmo centralne** leżące pomiędzy Sudetami i Odrą oraz **pasmo południowe** rozciągające się na obszarze Sudetów. Trzy omawiane pasma zachodzą na siebie, co tworzy **dwa pasma dodatkowe**, które historycznie były miejscem największej aktywności cywilizacyjnej na Dolnym Śląsku.

- **pasmo doliny Odry** – położone między pasmem północnym i centralnym
- **pasmo pogorza Sudetów** – położone między pasmem centralnym i południowym.

Rzekę Odrę wymienia się na pierwszym miejscu spośród *głównych osi rozwojowych* (oś Odry) Dolnego Śląska, nakładających się na *pasma rozwoju*, które w naturalny sposób wyróżniają się ukształtowaniem terenu i warunkami naturalnymi oraz stopniem zagospodarowania. Odra rozdziela pasmo północne, które obejmuje tereny na prawym brzegu Odry od pasma centralnego na jej lewym brzegu, ograniczonego od południa Sudetami (pasmo południowe).

Rzeka będąca niegdyś ważnym elementem europejskiego systemu transportu wodnego, jest od ponad pół wieku zaniedbywana; stanowi ponadto poważną przeszkodę w komunikacji na kierunku północ – południe, szczególnie w okolicach Wrocławia. Wymaga pilnej modernizacji systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych, rewaloryzacji ekologicznej oraz inwestycji umożliwiających wykorzystanie gospodarcze i rekreacyjne. Konieczna jest budowa nowych przepraw mostowych. Program dla Odry 2006 stwarza wyjątkowe szanse przywrócenia rzecze jej regionotwórczej roli.

Oprócz osi Odry przez obszar opracowania Studium zagospodarowania przestrzennego pasma Odry przebiegają następujące osie:

- **Oś A-4** (z odgałęzieniem A-18) – w planach UE wraz z linią kolejową Europa – Azja stanowi III Paneuropejski Korytarz Transportowy. Łączy kraje Europy Zachodniej z Europą Wschodnią (prowadzi od Erfurtu przez Drezno, Zgorzelec, Legnicę, Wrocław, Kraków i Lwów nad Morze Czarne). Szybkie udrożnienie polskiego odcinka tego korytarza uaktywni gospodarczo południe kraju i będzie sprzyjać strategicznym interesom Polski poprzez silne powiązanie Ukrainy z Europą.
- **Oś Bałtyk – Adriatyk** – oś drogowa łącząca Skandynawię z Adriatykiem, przechodząca przez Poznań, Wrocław, Kłodzko, Brno i Wiedeń (S-5); wiążąca Dolny Śląsk z państwami Unii Europejskiej położonymi na północ i południe od Dolnego Śląska. Potrzeba tego połączenia drogowego nie jest wciąż należyście brana pod uwagę przez polskie i europejskie gremia planistyczne i decyzyjne.
- **Oś A-8** – udrożnienie szlaku drogo ruchu szybkiego S-8 (autostrady A-8) z Warszawy przez Wrocław, Wałbrzych (z odgałęzieniem na Jelenią Górę), Lubawkę do Pragi oraz analogiczne szybkie połączenia kolejowe mają fundamentalne znaczenie. Niewydolność połączeń komunikacyjnych z centrum kraju stanowi dotkliwe utrudnienie dla rozwoju Dolnego Śląska. Ponadto w sytuacji akcesji do UE i rozwijającej się spontanicznie integracji gospodarczej ściślejsze powiązanie regionu i jego stolicy Wrocławia z resztą kraju staje się elementem polskiej racji stanu, nastąpi ściślejsze powiązanie Dolnego Śląska (Wrocławia) z centrum kraju (Warszawą).

Wskazane powyżej osie będą sprzyjać uruchomieniu wewnętrznych i zewnętrznych czynników rozwoju. Szczególnie dobre warunki rozwoju gospodarczego należy oczekiwać w węzłach kratownicy tworzonej przez w/w osie. Odpowiednie podsystemy komunikacyjne powinny szeroko udostępnić te korzystne możliwości okolicznym miejscowościom.

Wszelkie strategiczne projekty, dotyczące sieci transportowej i komunikacyjnej, energetyki, gospodarki wodnej, ochrony środowiska naturalnego i krajobrazu, itd. powinny być dostosowane do specyfiki pasma i odpowiednio lokalizowane.

Na pasma aktywności nakłada się *układ osi kondensacji szans rozwojowych*. W Strategii jedną z takich osi jest rzeka Odra. Podstawową kwestią strategii regionalnej jest kompleksowe podejście do szans i zagrożeń wynikających z obecności rzeki Odry na mapie województwa dolnośląskiego. Odra wymaga pilnej modernizacji systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych, zdecydowanej rewaloryzacji ekologicznej oraz inwestycji umożliwiających wykorzystanie gospodarcze i rekreacyjne.

Zagadnienia odrzańskie odnaleźć można w *Elementach analizy SWOT* zawartych w Strategii. W kategorii *zagrożeń* najistotniejszy jest niewystarczający system ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Odry, w kategorii *szans* przewiduje się rozbudowę elementów europejskiej sieci transportowej z Odrą jako integralną częścią tej sieci.

W procesie wypełniania sformułowanej w Strategii misji Dolnego Śląska jako regionu, który wiąże Polskę z Europą, Odra jako część wielkiego europejskiego systemu transportu rzeczno-morskiego ma do odegrania ważną rolę.

Zarówno budowa „brakujących” mostów przez Odrę, jak i włączenie Odry do europejskiego systemu dróg wodnych (domena infrastruktury) znalazło się w *matrycy działań strategicznych*, niezbędnych dla realizacji poszczególnych celów strategicznych. W domenie środowi-

ska położono duży nacisk na przywrócenie Odrze roli regionotwórczej, ochronę przyrody i krajobrazu nadodrzańskiego.

W domenie rekreacji i turystyki najważniejsze jest otwarcie dla celów rekreacji rodzinnej i międzynarodowej turystyki wodnej Odry i innych rzek regionu.

Wreszcie w domenie bezpieczeństwa znalazł się regionalny system zapobiegania katastrofom wraz z opracowaniem strategii działań w sytuacji klęsk żywiołowych. Ponadto ujęto tematy takie jak: zabezpieczenie przeciwpowodziowe zlewni rzek i międzynarodowy system monitorowania stanów wód i ostrzegania powodziowego.

W Strategii zauważa się konieczność utrzymywania dobrych stosunków z najbliższymi sąsiadami. Nie tylko z zagranicą, ale przede wszystkim z województwami ościennymi. Z dwoma (lubuskie, opolskie) województwo dolnośląskie łączy rzeka Odra, więc będą one, jak również województwo zachodniopomorskie i śląskie, partnerami do rozmów w kwestiach *ponadregionalnych projektów infrastrukturalnych* (min., takich jak Program dla Odry - 2006).

Omawiany dokument należy traktować jako zapis strategii generalnej, nakreślającej tło i wskazującej zasadnicze kierunki rozwoju Dolnego Śląska. Jest to strategia, do której, w miarę rozwoju sytuacji i postępu prac, będą dołączane strategie sektorowe i projekty operacyjne.

DZIAŁANIA PROGRAMOWE I INSTRUMENTY OSIĄGNIĘCIA CELÓW WG STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

SFERA	DZIAŁANIA PROGRAMOWE	INSTRUMENTY OSIĄGNIĘCIA CELÓW
SFERA OSADNICZA; (obszary zurbanizowane) POWIĄZANIA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie rozwoju metropolii wrocławskiej i wspomaganie procesu kształtowania się policentrycznej metropolii dolnośląskiej. 2. Aktywizacja miast dolnośląskich na arenie międzynarodowej. 3. Restauracja i rewitalizacja historycznych centrów miast. 4. Uwalnianie centrów miast od ciężkiego transportu tranzytowego. 5. Utworzenie dogodnych połączeń komunikacyjnych między głównymi miastami regionu. 6. Usprawnienie komunikacji między miastami a ich wiejskim zapleczem (miejsca pracy oraz rynki zbytu produktów rolnych). 7. Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i ochrona substancji mieszkaniowej. 8. Rozwój funkcji mieszkaniowych na terenach wiejskich. 	Instrumenty finansowe: budżet samorządu, Kontrakty wojewódzkie, PHARE, ISPA
SFERA PRZYRODNICZO – EKOLOGICZNA (ochrona przeciwpowodziowa)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przygotowanie gospodarki i infrastruktury regionu do działania w sytuacjach klęsk lub katastrof 2. Popularyzacja zasad prewencji i reguł działania w sytuacjach zagrożenia. 3. Działania na rzecz ustanowienia międzynarodowego systemu monitorowania stanów wód i ostrzegania powodziowego. 4. Wspieranie i wyposażenie straży pożarnych w roli zintegrowanych służb ratowniczych. 	Instrumenty finansowe: fundusze budżetu samorządu, Kontraktów wojewódzkich (budżet państwa, budżet województwa), PHARE, ISPA.
SFERA PRZYRODNICZO - EKOLOGICZNA	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój prawnych form ochrony zasobów środowiska 2. Rozwój systemów ochrony wód rzek 3. Renaturyzacja cennych ekosystemów, w tym zalesienia; zwiększenie bioróżnorodności 4. Ochrona i eksponowanie walorów przyrody i krajobrazu, zwłaszcza terenów górskich oraz dolin Odry i jej dopływów 5. Rekultywacja obszarów zdegradowanych (górnictwych, przemysłowych i byłych poligonów) 6. Działania na rzecz zmniejszenia niskiej emisji i zanieczyszczeń komunikacyjnych 7. Oszczędna eksploatacja zasobów naturalnych, w tym wód podziemnych i gleby 8. Przezorność w udostępnianiu terenów cennych przyrodniczo działalności gospodarczej 	Instrumenty finansowe: fundusze budżetu samorządu, Kontraktów wojewódzkich (budżet państwa, budżet województwa), środki pomocowe PHARE, ISPA.

WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE

Studium zagospodarowania przestrzennego pasma Odry - **Konceptcja**

<p>SFERA GOSPODAR-CZA (rolnictwo)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dążenie do bilansowej samowystarczalności regionalnej w zakresie podstawowych produktów spożywczych 2. Wsparcie dla dolnośląskiego hurtu rolnego 3. Promowanie regionalnych produktów rolnych wysokiej jakości 4. Unowocześnienie struktury agrarnej 5. Rozwój rolnictwa wielkotowarowego w pasie centralnym regionu 6. Rozwój agroturystyki w pasmach północnym i południowym 	<p>Instrumenty finansowe: Fundusze rządowe przydzielane w ramach programów wojewódzkich Fundusze pomocowe krajowe i zagraniczne Fundusze dostępne na światowym rynku kapitałowym</p>
<p>SFERA GOSPODAR-CZA (Turystyka i wypoczynek)</p>	<p>Integracja dolnośląski</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Integracja zasobów turystycznych i rekreacyjnych regionu w ramach internetowego systemu informacji. 2. Szerzenie wiedzy krajoznawczej o regionie. 3. Kreowanie markowych produktów turystycznych. <p>Renesans cywilizacyjny</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Przywrócenie rekreacji i turystyki doliny Odry i innych rzek regionu. <p>Społeczeństwo obywatelskie</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Promowanie aktywnej rekreacji i kontaktu z przyrodą jako ważnego elementu europejskiego stylu życia. 6. Wspomaganie regionalnych i lokalnych inicjatyw podnoszących atrakcyjność turystyczną regionu (np. fundacja Dolnośląskiego Szlaku Cystersów). <p>Otwarcie na świat</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Otwarcie Odry dla międzynarodowej turystyki wodnej. 8. Skuteczna promocja zasobów turystycznych, rekreacyjnych i kulturowych. 	<p>Instrumenty finansowe: fundusze budżetu samorządu, Kontraktów wojewódzkich, PHARE, ISPA.</p>
<p>SFERA INFRA-STRUKTURY (żegluga)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przywrócenie Odrze jej regionotwórczej roli. 2. Włączenie Odry do europejskiego systemu dróg wodnych. 3. Otwarcie Odry dla celów międzynarodowej turystyki wodnej. 	<p>Instrumenty finansowe: Fundusze z: Budżetu samorządu, Kontraktów wojewódzkich, PHARE, ISPA.</p>
<p>SFERA KOMUNIKACJI (komunikacja drogowa, kolejowa, lotnicza)</p>	<p>Działania w zakresie komunikacji kołowej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa dróg autostradowych i ekspresowych. 2. Budowa obwodnic miast na drogach wojewódzkich i krajowych. 3. Podnoszenie bezpieczeństwa na odcinkach niebezpiecznych. 4. Budowa przepraw kołowych na Odrze. 5. Rozwój regionalnego systemu ścieżek rowerowych. <p>Działania w zakresie komunikacji kolejowej:</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Modernizacja linii kolejowych. 	<p>Instrumenty finansowe: fundusze z budżetu samorządu, kontraktów wojewódzkich, PHARE, ISPA</p>